

Overzicht projecten AW MMK, juni 2015 (p1 van 13)

Projecten gestart in 2014	Thema	Onderzoeksorganisatie	Andere betrokken organisaties	Duur project (in maanden)
<p>Het meten van fijnstof als hulpmiddel bij het beoordelen van klachten over houtrook</p> <p>Gefinancierd uit projectbudget AW-MMK</p>	<p>Over houtkachels dienen burgers nogal wat klachten in bij gemeenten. Gemeenten zijn gehouden om dit te handhaven. In sommige gevallen lukt het een gemeente een probleem op te lossen, maar regelmatig lukt dat niet. Er zijn al zijn slepende rechtszaken over hinder van houtkachels gevoerd. De regelgeving en jurisprudentie bieden weinig houvast voor gemeenten bij de beoordeling van een melding. Rook kan zeker hinderlijk en schadelijk voor de gezondheid zijn, maar waar ligt de grens tussen wel of niet acceptabele blootstelling aan rookstoffen? Kan meting van fijn stof helpen bij beoordeling van klachten door houtrook? In dit project wordt tegelijkertijd fijn stof gemeten en geur waargenomen in situaties waarover klachten zijn binnenvallen. Daarnaast wordt samen met de klager een vragenlijst ingevuld. Met de resultaten wordt beschreven of de simpele apparaatjes een meerwaarde hebben bij de beoordeling van situaties en afhandeling van klachten door GGD'en en gemeenten.</p> <p>Contactpersoon: Frans Greven, GGD Groningen</p>	GGD Groningen	GGD Drenthe, GGD Fryslân, diverse gemeenten Noord-Nederland, IRAS	6 mnd., start 15 december 2014
<p>Luchtkwaliteit op laad- en losplekken voor vrachtverkeer nabij woningen</p> <p>Gefinancierd uit projectbudget AW-MMK</p>	<p>Verkeer is de belangrijkste bron van luchtverontreiniging in veel woonomgevingen. GGD'en krijgen regelmatig vragen van bewoners die zich zorgen maken om de uitstoot van vrachtwagens, bijvoorbeeld om winkelcentra te bevoorraden. Er is weinig tot niets bekend over de uitstoot in dit soort situaties, terwijl de uitstoot vaak zeer dicht bij de woningen plaats vindt. Het doel van dit onderzoek is om de luchtkwaliteit op laad- en losplekken in de nabijheid van woningen in beeld te brengen. Zowel de uitlaatemissie, als de emissie van het aggregaat om de lading te koelen worden hierbij meegenomen. Met deze resultaten hopen wij dat GGD'en beter adviezen kunnen uitbrengen naar bewoners en gemeenten/stadsdelen, wat tot betere praktijken t.o.v. beschermen van publiek van verkeersgerelateerde luchtverontreiniging kan leiden. Daarnaast, hopen we ook dat door dit onderzoek een discussie zal ontstaan over aanpak van niet-mobiele luchtverontreiniging bronnen.</p> <p>Contactpersoon: Maciek Strak, GGD Amsterdam: mstrak@ggd.amsterdam.nl</p>	GGD Amsterdam	GGD Zaanstreek-Waterland, Gemeente Amsterdam (Stadsdeel West), Universiteit Utrecht (IRAS)	6 mnd., start 15 december 2014
<p>Afhandeling van vocht- en schimmelproblematiek: huisbezoek of telefonisch advies?</p> <p>Gefinancierd uit projectbudget AW-MMK</p>	<p>Vocht- en schimmelmeldingen beslaan rond de 10% van alle meldingen die jaarlijks binnenvallen bij de GGD'en. In veel gevallen is bewonersgedrag, zoals het slecht ventileren en verwarmen van de woning, (mede) de oorzaak van deze problematiek. Per GGD wisselt het hoe de meldingen afgehandeld worden. Enkele GGD'en geven alleen advies via de telefoon en/of versturen algemene informatie, terwijl andere GGD'en regelmatig op huisbezoek gaan om zelf de situatie in te schatten en op maat advies te geven. Gevoelsmatig leidt een huisbezoek tot een beter resultaat, maar hier is geen evidentie voor. In dit onderzoek zullen de meldingen van GGD regio Utrecht en GGD Rotterdam-Rijnmond (regelmatig huisbezoeken) vergeleken worden met de meldingen van GGD Zaanstreek-Waterland en GGD Zeeland (alleen telefonisch ad-</p>	GGD Regio Utrecht	GGD Rotterdam-Rijnmond, GGD Zaanstreek-Waterland, GGD Zeeland, NIVEL, Gemeente Amersfoort	6 mnd., start 15 december 2014

Overzicht projecten AW MMK, juni 2015 (p2 van 13)

	<p>vies). Er wordt in kaart gebracht of de verschillen in werkwijze leiden tot een afname van vocht, schimmels en gezondheidsklachten.</p> <p>Contactpersoon: Diana van Dongen, GGD Regio Utrecht: DvanDongen@ggdru.nl</p>			
<p>Arseen in bodem- en grondwater; wat zijn de risico's bij een moestuin en hoe communiceren we daarover?</p> <p>Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK</p>	<p>Het doel van het project is te onderzoeken in welke situaties een gebruiksadvies voor het kweken van gewassen in grond of grondwater met arseen van natuurlijke herkomst door particulieren gewenst is en waaruit deze door gemeenten en GGD'en praktisch toepasbare adviezen zouden kunnen bestaan. Er is vanuit gemeenten en GGD'en behoefte aan het ontwikkelen van adviezen op basis van wetenschappelijke kennis en het vervolgens daarmee vaststellen van een communicatiestrategie. Het informeren van het publiek over dit onderwerp zou moeten leiden tot verstandig gebruik van moestuinen in gebieden waar de arseenconcentraties verhoogd zijn. Het uiteindelijke doel is het voorkomen of beperken van mogelijke gezondheidseffecten door chronische arseen blootstelling in lage concentraties door het eten van groenten uit de tuin. Ontwikkeld worden voorbeeldteksten voor websites van GGD'en en gemeenten en een factsheet voor professionals. Ook kan hiermee een betere ondersteuning worden gegeven bij (beleids)vragen van gemeenten en provincies aan GGD'en voor zowel bestaande als nieuwe situaties. Het onderzoek wordt uitgevoerd in samenwerking met de Vrije Universiteit, GGD Amsterdam, GGD Gooi en Vechtstreek, gemeenten Heemstede en Wijdmeren en provincie Noord-Holland.</p> <p>Contactpersoon: Rinske Keuken, GGD Kennemerland: RhKeken@ggdkennemerland.nl</p>	GGD Kennemerland	Vrije Universiteit, GGD Amsterdam, GGD Gooi en Vechtstreek, gemeente Heemstede, gemeente Wijdmeren, provincie Noord-Holland	6 mnd., start 15 december 2014
<p>Emissie van asbest uit besmet textiel en reductie daarvan door wassen</p> <p>Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK</p>	<p>Tijdens asbestsaneringen wordt vaak het hele huisraad luchtdicht ingepakt en afgevoerd vanwege mogelijke besmetting met asbest. Voorwerpen met vochtbestendige, gladde oppervlakken zijn te reinigen, textiel niet en wordt derhalve vaak weggegooid omdat niet duidelijk is in welke mate ze besmet zijn. Mogelijk is het wassen van kleding en andere textiele voorwerpen afdoende.</p> <p>De beoogde resultaten van het project zijn kennis over emissie van asbest-besmette kleding en inzicht in de effecten van wassen op de emissie van asbest uit verschillende soorten kleding. Uit de bronsterkte en de reductie daarvan is indicatief te berekenen wat de gevolgen zijn voor de mogelijke concentratie van vezels in de lucht in binnenruimten bij normaal gebruik.</p> <p>Contactpersoon: Ard van Pelt, GGD Drenthe: a.van.pelt@ggddrenthe.nl</p>	GGD Drenthe	Erasmus Universiteit, gemeente Emmen, TNO, woningbouwverenigingen	6 mnd., start 1 oktober 2014
<p>Onderzoek naar de relatie tussen kortstondige blootstelling aan fijnstof en gezondheidseffecten</p>	<p>Het afsteken van vuurwerk staat volop in de belangstelling. De burgemeesters van de 4 grote steden hebben aangegeven dat ze het afsteken van vuurwerk sterk willen beperken. Maar is er ook sprake van gezondheidseffecten ten gevolge van het inademen van fijn stof van vuurwerk? GGD Groningen wil samen met de Gemeente Groningen en enkele kennisinstituten onderzoeken of er een relatie bestaat tussen blootstelling aan fijn stof van vuurwerk en sterfte. Dit wordt gedaan door sterftcijfers</p>	GGD Groningen	IRAS Universiteit Utrecht, RIVM, UMCG (epidemiologie), gemeentes (vooralnog) gemeente Groningen, gemeente Amster-	6 mnd., start 30 april 2014

Overzicht projecten AW MMK, juni 2015 (p3 van 13)

<p>Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK</p>	<p>van het CBS te koppelen aan data van het Landelijk Meetnet Luchtkwaliteit over de laatste 20 jaar. Bij de analyse wordt rekening gehouden met andere verklarende factoren van de sterftcijfers. De resultaten zijn relevant voor de kennisontwikkeling binnen de GGD-en en voor het vuurwerkbeleid van Nederlandse gemeenten. Het onderzoek gaat 1 mei van start en er wordt naar gestreefd de conclusies en aanbevelingen voorafgaand aan de nieuwe jaarwisseling te presenteren.</p> <p>Contactpersoon: Frans Greven, GGD Groningen; frans.greven@ggd.groningen.nl</p>		<p>dam, gemeente Eindhoven.</p>	
<p>Luchtverontreiniging in perspectief</p> <p>Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK</p>	<p>Lokale bestuurders hebben behoefte aan een methode om de gezondheidsschade door luchtverontreiniging af te zetten tegen de gezondheidsschade van andere risicofactoren.</p> <p>Het doel van dit onderzoek is om een breed gedragen en praktisch toepasbare methode te ontwikkelen, waarmee de gezondheidsschade van luchtverontreiniging kan worden afgezet tegen die van (mee)roken, uitgedrukt in aantal (mee)gerookte sigaretten per tijdseenheid. De methode zal worden uitgewerkt in de vorm van een voor alle GGD-en toegankelijke rekentool (Excel sheet).</p> <p>De verwachting is dat dit zal leiden tot een betere onderbouwing van het lokale luchtkwaliteitsbeleid, betere communicatie met burgers en tot meer draagvlak voor maatregelen om de luchtkwaliteit te verbeteren.</p> <p>Het onderzoek wordt uitgevoerd in samenwerking met IRAS, RIVM, gemeente Amsterdam, gemeente Utrecht, de Provinciale werkgroep Luchtkwaliteit en Gezondheid Noord-Brabant, GGD Regio Utrecht, GGD Kennemerland Provincie Noord-Holland en de landelijke GGD werkgroep Lucht.</p> <p>Contactpersoon: Saskia van der Zee, GGD Amsterdam; svdzee@ggd.amsterdam.nl</p>	<p>GGD Amsterdam</p>	<p>IRAS Universiteit Utrecht, RIVM (DMG), Gemeente Amsterdam (Programmabureau Luchtkwaliteit), Gemeente Utrecht (Programma Bereikbaarheid en Luchtkwaliteit), Gemeente Diemen, Provinciale werkgroep Luchtkwaliteit en Gezondheid Noord-Brabant (bestaande uit: Gemeenten Eindhoven, Tilburg, Breda, 's Hertogenbosch, Helmond, Best, GGD Regionale Uitvoeringsdiensten en Provincie Noord-Brabant), GGD Regio Utrecht, GGD Kennemerland, Provincie Noord-Holland, Landelijke GGD werkgroep Lucht</p>	<p>6 mnd., start 30 april 2014</p>
<p>Bijdrage binnenmilieu aan ontwikkeling luchtwegklachten bij kinderen</p> <p>Gefinancierd uit pro-</p>	<p>De GGD Zuid Limburg gaat samen met de Universiteit Maastricht onderzoek doen naar het ontstaan van klachten aan de luchtwegen bij kinderen. Met name naar de invloed van verschillende factoren in het binnenmilieu. In dit onderzoek gaat het om kinderen van 0 tot 4 jaar, omdat zij nog niet naar school gaan en meestal thuis zijn. Al sinds 2006 verzamelen de GGD Zuid Limburg en Universiteit Maastricht gegevens van kinderen in de Westelijke Mijnstreek. Ouders vullen op verschillende momenten</p>	<p>GGD Zuid Limburg</p>	<p>Universiteit Maastricht, provincie Limburg, gemeenten</p>	<p>6 mnd, start febr 14</p>

Overzicht projecten AW MMK, juni 2015 (p4 van 13)

jectenbudget AW-MMK	<p>een vragenlijst in over het kind: bij de geboorte, 7 maanden, 14 maanden, 3 jaar, 5/6 jaar en 10/11 jaar. Op dit moment zijn gegevens verzameld van meer dan 5000 kinderen. Met de kennis die het onderzoek oplevert, kunnen we adviezen geven over het beperken van luchtwegklachten bij jonge kinderen aan burgers, huisartsen, medewerkers jeugdgezondheidszorg, woningbouwverenigingen en gemeenten.</p> <p>Contactpersoon: Paola Esser, GGD Zuid Limburg, paola.esser@ggdzl.nl</p>			
<p>Bestuurskundig onderzoek naar MMK beleidspraktijk</p> <p>Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK</p>	<p>Hoe komt het dat in de praktijk blijkt dat gezondheid soms wel, en soms niet wordt meegenomen in beleidsprocessen? In een bestuurskundig, toegepast onderzoek gaan GGD Hollands-Midden en GGD Den Haag het beleid op het gebied van ruimtelijke ordening, milieu en onderwijs in de gemeente Den Haag en Leiden screenen. Het onderzoek bestudeert of en op welke manier gezondheid mee wordt genomen, en welke factoren daar een rol bij spelen.</p> <p>Na screening van het beleid worden per gemeente drie gevalsstudies geselecteerd voor verder inhoudelijk, kwalitatief onderzoek. Er zullen per gemeente semigestructureerde interviews gehouden worden met de betrokken wethouders en ambtenaren, op de gebieden milieu, onderwijs en ruimtelijke ordening, mede op basis van de geselecteerde besluitvormingstrajecten.</p> <p>Contactpersoon: Els Meeuwse, GGD Hollands Midden, EMeeuwse@ggdhm.nl</p>	GGD Den Haag, GGD Hollands Midden	Universiteit Leiden Campus Den Haag, gemeente Leiden en gemeente Den Haag.	6 mnd, start febr 14

Projecten gestart in 2013	Thema	Onderzoeksorganisatie	Andere betrokken organisaties	Duur project (in maanden)
<p>Gemeentelijke aanpak van laagfrequent geluid: ervaringen en behoeftes van gehinderde burgers</p> <p>Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK</p>	<p>Het doel van dit project is inventarisatie van ervaringen met en behoeftes van burgers bij de aanpak van gemeentes van meldingen van laagfrequent geluid. Hiervoor worden er semigestructureerde interviews gehouden met burgers die zich de afgelopen twee jaar bij gemeente of GGD gemeld hebben met klachten van hinder van laagfrequent geluid. Er zal in het bijzonder aandacht worden besteed aan de communicatie en de afstemming tussen milieukundige en gezondheidsaspecten. De resultaten zullen worden gebruikt binnen het project Gemeentelijke Aanpak van Laagfrequent Geluid.</p> <p>Contactpersoon: Gea de Meer, GGD Fryslân, g.demeer@ggdfryslan.nl</p>	GGD Fryslân	Alle GGD'en en gemeentes in de provincies Fryslân, Groningen en Drenthe, Milieudienst Noord-Friesland Stichting Laag Frequent Geluid (Stichting LFG), de belangenvereniging voor gehinderden	3 mnd Start voor 1 nov 2013
Luchtkwaliteit in het	Bureau GMV en lokale overheden zijn in de afgelopen jaren meerdere malen bena-	GGD Bureau	IRAS Universiteit	oktober

Overzicht projecten AW MMK, juni 2015 (p5 van 13)

Landbouw Ontwikkelingsgebied (LOG) Chijnsgoed in Noord-Brabant Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK	<p>derd met vragen en klachten over overlast en mogelijke gezondheidseffecten in relatie tot immissies afkomstig van een composteringsbedrijf en veehouderij in het landbouwontwikkelingsgebied (LOG) Chijnsgoed.</p> <p>Met de huidige wetenschappelijke kennis is het niet mogelijk om vragen van omwonenden goed te kunnen beantwoorden. Met behulp van projectgeld wordt er een meetonderzoek uitgevoerd waarbij meer inzicht wordt verkregen over de bijdrage van enerzijds het composteringsbedrijf en anderzijds de veehouderijen op de luchtkwaliteit in dit gebied. Hierbij zullen de volgende componenten worden meegenomen: inhalerbaar stof, PM10, endotoxinen, A. Fumigatus (schimmel komt voor bij compostering), VOC's en resistentiegenen voor MRSA resistentie (komt voor bij veehouderij). De resultaten kunnen bijdragen aan de kennis en de communicatie naar omwonenden.</p> <p>Contactpersoon: Daisy Boers, Bureau GMV, d.boers@ggd-bureaugmv.nl</p>	GMV	Utrecht, de gemeente Heeze-Leende en de provincie Noord-Brabant, TNO Utrecht, IRAS, IRAS Laboratorium.	2013-juli 2014
Kwaliteit van de interne leefomgeving van ouderen in zorginstellingen en kleinschalige Woonvormen Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK	<p>Het doel van het onderzoek is om meer inzicht te krijgen in de kwaliteit van de interne leefomgeving van ouderen in zowel zorginstellingen als kleinschalige groepswoningen. Dit zal gebeuren door enerzijds de interne leefomgeving in kaart te brengen en fysieke metingen naar luchtkwaliteit uit te voeren in beide woonvormen, en anderzijds door bewoners en zorgverleners te bevragen naar hun beleving van de leefomgeving. Uit dit onderzoek zal naar voren komen waar problemen zitten als het gaat om de interne leefomgeving bij ouderen, en welke bouwkundige of gedragsmatige maatregelen mogelijk zijn om deze problemen op te lossen of te verkleinen.</p> <p>Contactpersoon: Ingrid Links, VGGM, ingrid.links@vggm.nl</p>	GGD Gelderland-Midden	Gemeente Arnhem	September 2013- maart 2014
Gezond en Fris Extra gelden ZonMw (voucher traject)	<p>Gemeente Olst-Wijhe wil inzicht in de effectiviteit van de nieuwe werkwijze die GGD IJsselland vorig jaar heeft ingezet voor de technische hygiënezorg en medisch milieukundige zorg voor basisscholen. De GGD heeft namelijk een aanpak ontwikkeld, waarbij ze de adviestaken ten aanzien van de risico's op verspreiding van micro-organismen, de technische hygiënezorg en medisch milieukundige zorg op basisscholen combineert. Deze nieuwe methode heet Gezond en Fris. Onderzocht wordt welke methode gebruikt kan worden om de effectiviteit van Gezond en Fris, een nieuwe werkwijze om hygiëne en ventilatie op scholen te bevorderen, te evalueren.</p> <p>Contactpersoon: Marja de Jong, GGD IJsselland, m.de.jong@ggdijsselland.nl</p>	GGD IJsselland	Gemeente Olst Wijhe	4 mnd 15 februari – 15 juni 2013
Hitte-overlast in zorginstellingen Extra gelden ZonMw (voucher traject))	<p>Bewoners van zorginstellingen ervaren de binnentemperatuur vaak als te warm, met name in de zomer. Ook personeel van zorginstellingen is bekend met deze klachten van bewoners. Eerder onderzoek heeft aangetoond dat gedurende warme periodes ouderen een vergrote kans hebben op het ontwikkelen van hitte-gerelateerde gezondheidseffecten en met name op overlijden. Dit onderzoek is erop gericht inzicht te krijgen in de temperatuur in verschillende ruimtes waar mensen in een zorginstelling verblijven. Het onderzoek wordt door de gemeente Arnhem en GGD Gelderland-</p>	VGGM	Gemeente Arnhem	4 mnd Juni-okt 2013

Overzicht projecten AW MMK, juni 2015 (p6 van 13)

	Midden uitgevoerd in de zomer van 2013. Contactpersoon: Ingrid Links, VGGM, ingrid.links@vggm.nl			
Aanpassing verspreidingsmodel voor berekenen geur en fijnstof door emissies van veehouderijen. Extra gelden ZonMw (voucher traject)	Burgers van de gemeenten Sint-Michielsgestel, Oirschot en Deurne en mogelijk ook van andere gemeenten hebben veel last van geurhinder veroorzaakt door veehouderijen in de buurt van hun woning. Daarnaast komen er bij deze veehouderijen ook ruime hoeveelheden fijn stof vrij, wat schadelijk is voor de volksgezondheid. De burgers hebben hierover veelvuldig geklaagd bij hun gemeente. De gemeenten willen de klachten van hun burgers graag oplossen. Het probleem is echter dat de veehouderijen in veel gevallen voldoen aan de wettelijk gestelde eisen op het gebied van geur en fijn stof. Gemeenten gebruiken wettelijk voorgeschreven verspreidingsmodellen om te bepalen of de emissie van geur en fijn stof acceptabel is voor de omgeving van de veehouderijen ¹ . Doel van het onderzoek is aanpassing cq. uitbreiding van het standaard verspreidingsmodel voor het berekenen van geur en fijn stof concentraties in de omgeving door emissies van veehouderijen. Contactpersoon: Daisy Boers, Bureau GMV, d.boers@ggd-bureaugmv.nl	Bureau GMV	Gemeente St. Michielsgestel, Oirschot en Deurne, KEMA, WUR, provincie Noord Brabant, RIVM/infomill	4 mnd 15 februari – 15 juni 2013
Evaluatie van de werking in de praktijk van het 'Convenant Geluidsbeleid Muzieklocaties Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK	In Nederland is een convenant gesloten tussen de Nationale Hoorstichting en de organisatoren van de festivals e.d., verenigd in de Vereniging Nederlandse Poppodia en Festivals en de Vereniging van Evenementenmakers (bijlage). Het doel van het convenant is de vermindering van (te) hard geluid. Het geluidsniveau zal op vrijwillige basis beperkt worden tot 103 dB(A). Dit is een compromis. 103 dB(A) geeft bij een aantal mensen al na enkele minuten gehoorschade en per week mag deze grens niet meer dan 10 minuten overschreden worden. Daarnaast wordt gedurende de gehele muziekactiviteit het geluidsniveau gemeten en er is betaalbare en goede gehoorbescherming voor de bezoekers aanwezig. Bij geluidsniveaus boven 96dB(A) wordt adequate voorlichting aan de bezoekers gegeven. Dit convenant zal in ieder geval van kracht zijn tot en met 1 mei 2013. Een half jaar voor het verstrijken van deze termijn - eind november 2012 - komen de deelnemende partijen bijeen voor een evaluatie van het convenant en beslissen zij over de voortzetting ervan, al dan niet onder gewijzigde voorwaarden. In dit project zal onderzocht worden in hoeverre de doelstellingen van het convenant in de diverse uitgaanscentra gehaald is. Contactpersoon: Wim Niessen, GGD Groningen, wim.niessen@hvd.groningen.nl	GGD Groningen	GGD Groningen Milieudienst gemeente Groningen, gemeente Stadskanaal, Nationale Hoorstichting, UMCG, Afd. Keel-, Neus- en Oorheelkunde, Universitair Audiologisch Centrum.	6 mnd Start voor 1 maart 2013
Instrument voor beoordeling gebruiks-	Het is noodzakelijk dat er een mogelijkheid komt om te beoordelen of een leefomgeving inderdaad gezond is. Enerzijds kan dit worden vastgesteld doordat een gezonde	GGD Amsterdam	Gemeenten Amsterdam, Eindhoven, Rot-	8 mnd Start voor

¹ Het gaat hierbij om V-stacks voor geur en ISL3a voor fijn stof (beide ontwikkeld door KEMA).

Overzicht projecten AW MMK, juni 2015 (p7 van 13)

waarde gemeentelijke groene/speelplekken Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK	<p>leefomgeving aan bepaalde fysieke kenmerken moet voldoen. Dit geeft echter alleen de potentie van (plekken in) die omgeving. Of deze ook gerealiseerd wordt, wordt mede bepaald door de bevolkingsamenstelling en sociale en culturele factoren. Daarnaast kunnen al deze (ook fysieke) factoren in de loop van de tijd veranderen. In dit project willen we een instrument ontwikkelen en testen om zowel de potentie van een plek vast te stellen alsook het daadwerkelijke gebruik ervan. Een gemeente kan daarmee een gezonde leefomgeving ontwikkelen, maar ook controleren of het gezonde karakter behouden blijft doordat er daadwerkelijk en op de bedoelde manier gebruik van wordt gemaakt. In dit project wordt de aandacht gericht op een deel van de openbare ruimte, namelijk op groene of speelplekken in de woonomgeving.</p> <p>Contactpersoon: Frits van den Berg, GGD Amsterdam, fvdberg@ggd.amsterdam.nl</p>		terdam en Zwolle met hun GGD-en, Hogeschool Windesheim (samenwerking Zwolle), landelijke GGD-werkgroep Groen & Gezondheid	1 maart 2013
---	---	--	---	--------------

Overzicht projecten AW MMK, juni 2015 (p8 van 13)

Projecten gestart in 2012	Thema	Onderzoeksorganisatie	Andere betrokken organisaties	Duur project (in maanden)
Toetsingskader Intensieve Veehouderij Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK	<p>De invloed van intensieve veehouderij op de gezondheid van omwonenden wordt onvoldoende beschermd door de huidige milieuwetgeving. Bij gemeenten is behoefte aan een toetsingskader hoe ze gezondheidsaspecten kunnen meewegen bij besluitvorming over individuele intensieve veehouderijbedrijven. Dit project heeft tot doel een checklist voor volksgezondheidsrisico's van intensieve veehouderij te ontwikkelen, aanvullend op de wettelijke toets aan milieuvergunningen en aanvullend op het beoordelingskader van de gezondheidsraad. Het resultaat is een checklist die in 5 praktijkcasussen gecheckt is. Het toetsingskader, de wetenschappelijke onderbouwing en de resultaten van de casestudies worden beschreven in een rapport met als doelgroep gemeenten en GGD-medewerkers.</p> <p>Contactpersoon Renske Nijdam, GGD-Bureau GMV, r.nijdam@ggd-bureaugmv.nl</p>	GGD-Bureau VMG	Kempengemeenten, Provincie Noord Brabant	11 mnd 1 oktober 2012 – 1 september 2013
Gemeentelijke aanpak van laagfrequent geluid Gefinancierd uit extra call ZonMW	<p>Niet iedereen hoort laag frequent geluid (<150 Hz). Toch kan de lage bromtoon leiden tot ernstige hinder en aantasting van de beleefde leefomgeving. Veel gemeenten vragen zich af hoe je het probleem van laag frequent geluid kunt aanpakken. Samen met de sectoren milieu/toezicht, ruimtelijke ordening en volksgezondheid/welzijn wordt onderzoek gedaan dat uiteindelijk leidt tot een plan van aanpak. Een klankbord groep adviseert over het plan van aanpak en de implementatie.</p> <p>Contactpersoon: Gea de Meer, GGD Fryslân, g.demeer@ggdfryslan.nl</p>	GGD Fryslân	Gemeente Leeuwarden, Milieuadviesdienst Noord Fryslân, Universiteit Utrecht, TNO, GGD Amsterdam,	12 mnd juni 2012-juni 2013
Maatschappelijke onrust bij branden Gefinancierd uit extra call ZonMW (Call Crisisbeheersing)	<p>Bij de recente brand van Chemie-Pack bij Moerdijk was de maatschappelijke onrust groot. De gezondheidsrisico's waren echter niet anders dan van een 'normale' grote brand, bijvoorbeeld een natuurbrand. In de huidige studie onderzoekt GGD Groningen in samenwerking met de Vrije Universiteit (VU-EMGO+) of en hoe de risicoperceptie van verschillende typen branden verschilt bij de algemene bevolking. Verder wordt in een media-analyse onderzocht hoe erover verschillende typen branden gerapporteerd wordt en welke verschillen er zijn met betrekking tot aan de ene kant "chemiebranden" en andere de andere kant "overige branden". De resultaten zijn bruikbaar ter verbetering van de risicocommunicatie voorafgaande aan een incident en de crisiscommunicatie tijdens en direct volgend op een incident.</p> <p>Contactpersoon: Frans Greven, GGD Groningen, f.greven@ggd.groningen.nl</p>	GGD Groningen	Vrije Universiteit	20 mnd Dec 2011-aug 2013
Luchtverontreiniging Dieseltreinen en Binnenscheepvaart	<p>Roet en ultrafijn stof zijn gezondheidskundig gezien belangrijke componenten van luchtverontreiniging. De uitstoot van wegverkeer is de laatste jaren in kaart gebracht, andere lokale bronnen nog niet. Dit onderzoek spits zich toe op de bijdragen van dieseltreinen en binnenscheepvaart. Metingen vinden plaats in Utrecht, Nieuwegein en</p>	GGD'en van Gelderland-Midden, Gelre-IJssel,	IRAS, RIVM en GGD Amsterdam, gemeenten Nijmegen, Arnhem, Zutphen, Nieu-	6 mnd april 2012-nov 2012

Overzicht projecten AW MMK, juni 2015 (p9 van 13)

Gefinancierd uit extra call ZonMW	<p>Nijmegen bij drukke scheepvaartroutes langs woonwijken. In Arnhem en Zutphen bij dieseltreinroutes langs woonwijken. Het doel is de bijdrage van vrachtscheepvaart en dieseltreinen op lokale concentraties ultrafijn stof en roet in de leefomgeving zichtbaar te maken.</p> <p>Contactpersoon: Moniek Zuurbier, GGD Gelderland-Midden, moniek.zuurbier@vggm.nl</p>	Regio Nijmegen, Utrecht en Midden-Nederland	wegein en Utrecht, provincie Gelderland en provincie Utrecht	
Luchtverontreiniging en Gezondheid in de stad Utrecht Gefinancierd uit extra call ZonMW	<p>Door de gegevens van het Utrechtse Luchtkwaliteitsmeetnet (50 meetpunten stikstofdioxide) te gebruiken, wordt een Land Use Regression model gemaakt om de concentraties luchtverontreiniging in de stad Utrecht te bepalen. De uitkomsten van het te ontwikkelen model worden gekoppeld aan de gezondheidsgegevens die zijn verkregen door de gemeentelijke gezondheidspeiling. Hierdoor kan de samenhang tussen gegevens uit de gezondheidspeiling, bijvoorbeeld prevalentie van diabetes, en luchtverontreiniging (NO₂). Daarnaast wordt ook inzichtelijk gemaakt of sprake is van 'stapelings' van risicofactoren (bijvoorbeeld: lage sociaaleconomische status in combinatie met hoge NO₂).</p> <p>Contactpersoon: Wim Oova, GG&GD Utrecht, w.oova@utrecht.</p>	GG&GD Utrecht	IRAS, GGD Amsterdam	6 mnd mei 2012-dec 2012
Registratie gezondheidsklachten Eikenprocessierups bij huisartsen-praktijken Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK	<p>De deelnemende huisartsen aan het onderzoek vermelden het aantal mensen die bij hun komen met gezondheidsklachten door contact met de brandharen van de eikenprocessierups in de huisartsenregistratie van het NIVEL. Hierdoor ontstaat een landelijke dataverzameling van aan de rups gerelateerde klachten. In drie jaar tijd moet inzicht ontstaan in de incidentie en trends van de bij de huisarts gemelde klachten. De resultaten van het onderzoek kunnen gemeenten gebruiken in hun keuzes rondom de beheersing en bestrijding van de eikenprocessierups. De eerste resultaten van de registratie van 2012 zijn begin 2013 beschikbaar.</p> <p>Contactpersoon: Jaap de Wolf, GGD IJsselland, j.de.wolf@ggdijsselland.nl</p>	GGD Twente en GGD IJsselland	NIVEL, IRAS, de gemeenten Almelo, Enschede en Deventer en mogelijk nog enkele Overijsselse gemeenten.	36 mnd 2012-2014
Roetindicator: wat is de bestuurlijke bruikbaarheid? Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK	<p>Plekken met een hoge blootstelling aan roet (of elementair koolstof) worden in kaart gebracht voor Noord- en Zuid-Holland. Deze informatie wordt voorgelegd aan lokale bestuurders en beleidsmakers die hierover worden geïnterviewd. De hypothese van het project is dat de nieuwe roetindicator bestuurders helpt bij het maken van keuzes voor maatregelen om de luchtkwaliteit te verbeteren en/of het beoordelen van ruimtelijke plannen. Het doel is dan ook de toepasbaarheid van een roetindicator voor bestuurders en beleidsmedewerkers en de invloed van de indicator op de gestelde ambities in lokaal luchtkwaliteitsbeleid.</p> <p>Contactpersoon: Ingrid Walda, GGD Rotterdam-Rijnmond, ic.walda@rotterdam.nl</p>	GGD Rotterdam-Rijnmond	DCMR Milieudienst Rijnmond, Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Erasmus Universiteit Rotterdam (Bestuurskunde), GGD Amsterdam en Programmabureau Luchtkwaliteit Amsterdam	6 mnd april 2012-nov 2012

Overzicht projecten AW MMK, juni 2015 (p10 van 13)

Projecten gestart 2011 (gefinancierd uit programma ZonMW)	Thema	Onderzoeksorganisatie	Andere betrokken organisaties	Duur project (in maanden)
<p>ROAM: Ruimtelijk Onderzoek voor betere Advisering op het gebied van Milieu en gezondheid</p> <p>(Direct gefinancierd door ZonMw als onderdeel van AW-MMK)</p>	<p>Ingezoomd wordt op de relatie tussen de nabije leefomgeving en gezondheid en dan met name geluid, luchtkwaliteit en groen. Gekeken wordt naar bestaande situaties, maar ook naar de invloed van ruimtelijke interventies die de leefomgeving beogen te verbeteren. In de studie wordt gekeken naar gebruik en beleving van de woonomgeving, ervaren gezondheid en welzijn, het voorkomen van bepaalde symptomen of klachten en huisartsenbezoek.</p> <p>Contactpersoon: Jennie Odink, GGD Rotterdam-Rijnmond, j.odink@rotterdam.nl en Marieke Dijkema, GGD Amsterdam, mdijkema@ggd.amsterdam.nl</p>	<p>GGD Amsterdam en GGD Rotterdam-Rijnmond</p>	<p>IRAS, NIVEL, Erasmus Universiteit, DCMR Milieudienst Rijnmond</p>	<p>48 mnd</p>
<p>Hitte in de stad</p> <p>(Direct gefinancierd door ZonMw als onderdeel van AW-MMK)</p>	<p>Sterftcijfers hangen sterk samen met hoge temperaturen, ook in normale zomers. Klimaatverandering kan het probleem versterken. Het doel van het project is om te onderzoeken wat de invloed van temperatuur is op het binnenklimaat van stedelijke karakteristieken, de eigenschappen van de gebouwen en het bewonersgedrag hebben. Ook wordt onderzocht hoe m.n. een oudere bewoner het binnenklimaat in een hitte-eiland ervaart. De uitkomsten moeten inzicht geven in stedenbouwkundige en bouwkundige factoren die effectief aan te pakken zijn om de blootstelling aan hitte te verminderen.</p> <p>Contactpersoon: Joris van Loenhout, GGD Gelderland-Midden, joris.van.loenhout@vggm.nl en Amanda Le Grand, GGD Groningen, amanda.legrand@hvd.groningen.nl</p>	<p>GGD Gelderland-Midden en GGD Groningen</p>	<p>IRAS</p>	<p>36 mnd</p>
<p>Geurhinder door intensieve veehouderij</p> <p>(Direct gefinancierd door ZonMw als onderdeel van AW-MMK)</p>	<p>De wettelijke normen voor stankhinder van de intensieve veehouderij zijn gebaseerd op één onderzoek van tien jaar geleden. De wetenschappelijke onderbouwing van deze wetgeving is dan ook beperkt. Dit onderzoek richt zich op het nauwkeuriger bepalen van de relatie tussen geurbelasting en hinder bij omwonenden van intensieve veehouderijen. De mate van hinder zal worden gemeten met enquêtes, de geurbelasting zal modelmatig bestudeerd worden.</p> <p>Contactpersoon: Daisy Boers, Bureau Gezondheid, Milieu en Veiligheid, GGD'en Brabant en Zeeland, d.boers@ggd-bureaugmv.nl</p>	<p>Bureau GMV (GGD'en Brabant/Zee land)</p>	<p>IRAS, Afdeling Milieukunde Radboud Universiteit Nijmegen,</p>	<p>36 mnd</p>

Projecten gestart 2009 (gefinancierd uit programma ZonMW)	Thema	Onderzoeksorganisatie	Andere betrokkenen organisaties	Duur project (in maanden)
<p>FRESH - Hoeveel ventilatie is er nodig in klaslokalen om een optimale omgeving te creëren?</p> <p>(Direct gefinancierd door ZonMw, later ondergebracht bij AW-MMK)</p>	<p>Kinderen brengen een groot deel van de dag in school door. De luchtkwaliteit in scholen is echter vaak niet optimaal. Hierdoor kunnen leerlingen en leerkrachten last krijgen van gezondheidsklachten, zoals luchtwegklachten. Met name personen die allergisch zijn, kunnen extra gevoelig reageren. Te weinig frisse lucht heeft ook invloed op concentratie en aandacht. Dit kan weer van invloed zijn op leerprestaties van de leerlingen. In een muffe omgeving is het voor kinderen moeilijker hun aandacht bij de les te houden, dan in een klaslokaal met frisse lucht.</p> <p>FRESH onderzoekt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat de effecten van veel ventilatie in klaslokalen zijn op de luchtweggezondheid van kinderen. • Wat de effecten van veel ventilatie van het klaslokaal zijn op de leerprestaties van kinderen. • Of er verschillen te vinden zijn tussen veel ventilatie en heel veel ventilatie. <p>Om dit te onderzoeken wordt er twee jaar lang geventileerd in groep zeven van basisscholen in de regio's Groningen en Zwolle. Dit gebeurt in de schooljaren 2010 - 2011 en 2011 - 2012. Er wordt een systeem voor mechanische ventilatie geïnstalleerd in de klas. Hiermee kan de ventilatie van de klas heel nauwkeurig worden geregeld.</p> <p>Contactpersoon: Jeannette Rosbach, GGD Groningen, j.rosbach@hvd.groningen.nl</p>	<p>GGD Groningen Universiteit Utrecht</p>	<p>GGD Groningen, GGD IJsselland, Cito</p>	<p>72 mnd</p>

Overzicht projecten AW MMK, juni 2015 (p12 van 13)

Projecten gestart 2006 (gefinancierd uit programma ZonMW)	Thema	Onderzoeksorganisatie	Andere betrokken organisaties	Duur project (in maanden)	Bruikbaarheid voor beleid	Bruikbaarheid voor praktijk
<p>Traffic related air pollution and health. Part A: Different ways of traffic participation and influences on exposures and respiratory system</p> <p>(Acroniem: TRAVEL)</p> <p>Contactpersoon: Moniek Zuurbier:</p> <p>Moniek.zuurbier@vggm.nl</p> <p>(Direct gefinancierd door ZonMw als onderdeel van AW-MMK)</p>	Blootstelling luchtverontreiniging in het verkeer en gezondheidseffecten	GGD Gelderland-Midden en IRAS, UU	Cofinanciering VROM. Gemeente Arnhem, Provincie Gelderland, en TNO betrokken bij onderzoek.	53 maanden Promotie Moniek Zuurbier op 5 april 2011	Onderzoek geeft concrete beleidsaanbevelingen hoe blootstelling aan luchtverontreiniging in het verkeer kan worden verlaagd.	<p>Handvatten voor verkeer-, milieu- en RO afdelingen hoe ze blootstelling kunnen verlagen (locaties nieuwe fietsroutes, verkeersdoorstroming, aanbesteding openbaar vervoer).</p> <p>GGD-en kunnen dit opnemen in hun advies naar gemeenten. Daarnaast kunnen GGD-en de resultaten ook gebruiken in advies naar burgers: wat kunnen mensen zelf doen om blootstelling aan luchtverontreiniging in het verkeer te verlagen (andere routes, andere tijdstippen, ander vervoersmiddel).</p>
<p>Traffic related air pollution and health. Part B: Traffic density and related attributable morbidity in the Netherlands (Noord-Holland and Flevoland)</p> <p>(Acroniem: TRAPAM)</p> <p>Contactpersoon: Marieke Dijkema</p> <p>mdijkema@ggd.amsterdam.nl</p>	Gezondheidseffecten verkeersgerelateerde luchtvervuiling (langdurig)	GGD Amsterdam en IRAS, UU	GGD'en Hollands Noorden, Kennemerland, Zaanstreek-Waterland, Gooi- en Vechtstreek, Flevoland, Rotterdam-Rijnmond, alle gemeenten in de provincies Noord Holland, Flevoland en het Rijnmondgebied, Provincie Noord Holland, Provincie Flevoland, Dienst Milieu en Bouwtoezicht gem.	56 maanden Promotie Marieke Dijkema 20 dec 2011	<p>Inzicht in modellering luchtkwaliteit, bruikbaar in advisering over meten en rekenen (voor gemeenten actueel beleidsprobleem) en toegepast in advisering op gebied van Ruimtelijke Ordening</p> <p>Inzicht in gezondheidseffecten luchtvervuiling, bruikbaar in prioritering probleem.</p> <p>Inzicht in effectiviteit maatregelen (deelproject gefinancierd buiten programma door gemeente Amsterdam): bruikbaar in directe</p>	<p>Inzicht in modellering: bruikbaar in behandeling van meldingen (burgers) over luchtkwaliteit in hun straat (zorg)</p> <p>Inzicht in gezondheidseffecten: bruikbaar in behandeling van meldingen (burgers) over hun gezondheidsrisico, en beperking daarvan</p> <p>Inzicht in effectiviteit maatregelen (deelproject gefinancierd buiten programma door gemeente Amsterdam): bruikbaar bij het</p>

Overzicht projecten AW MMK, juni 2015 (p13 van 13)

<p>(Direct gefinancierd door ZonMw als onderdeel van AW-MMK)</p>			<p>Amsterdam, Dienst Verkeer en Vervoer gem. Amsterdam, Stadsdeel Bos en Lommer (Amsterdam), DCMR milieudienst Rijnmond, RIVM (MGO), VU Amsterdam (EMGO)</p>		<p>advisering over welke maatregelen toe te passen om gezondheidsschade door luchtverontreiniging te beperken</p>	<p>implementeren van maatregelen</p>
<p>Development and communication of environmental health indicators on the local scale</p> <p>Contactpersoon: Loes Geelen</p> <p>l.geelen @ggd-bureaugmv.nl</p> <p>(Direct gefinancierd door ZonMw als onderdeel van AW-MMK)</p>	<p>Indicatoren milieu en gezondheid</p>	<p>Bureau GMV (GGD'en Brabant/Zee-land) en Afdeling Milieukunde Radboud Universiteit Nijmegen-</p>	<p>Gemeente Moerdijk Provincie Noord-Brabant RIVM TNO Havenschap Moerdijk Universiteit Utrecht Planbureau Leefomgeving</p>	<p>54 maanden</p> <p>Datum promotie Loes Geelen op 10 oktober 2013</p>	<p>Ontwikkeling van methoden om invloed van milieufactoren (m.n. stoffen) te kwantificeren. Daardoor kan het begrip gezondheid meer gewogen worden en zullen bijv. scenario's /beleidskeuzes ook afgewogen kunnen worden m.b.t. de invloed op gezondheid. Gezondheid omvat in dezen verloren levensjaren maar ook risicobeleving. Gemeenten kunnen daardoor beter geadviseerd worden door GGD'en.</p>	<p>Ontwikkeling van methoden om invloed van milieufactoren (m.n. stoffen) te kwantificeren. Daardoor kan het begrip gezondheid meer gewogen worden en zullen bijv. scenario's /beleidskeuzes ook afgewogen kunnen worden m.b.t. de invloed op gezondheid. Gezondheid omvat in dezen verloren levensjaren maar ook risicobeleving. GGD'en kunnen gemeenten hierdoor beter adviseren.</p>
<p>Reactive Airways Dysfunction Syndrome in communities and first responders exposed to irritants due to chemical incidents and fires</p> <p>Contactp:Frans Greven f.greven @hvd.groningen.nl</p> <p>(Direct gefinancierd door ZonMw als onderdeel van AW-MMK)</p>	<p>Gezondheidseffecten van inademen van rook van branden</p>	<p>GGD (Groningen) en IRAS, UU</p>	<p>UMC Groningen</p>	<p>54 maanden</p> <p>Promotie Frans Greven op 26 april 2011</p>	<p>Inzicht in gezondheidseffecten van het inademen van grote hoeveelheden brandrook; Inzicht in gezondheidseffecten herhaald inademen relatief lagere hoeveelheden brandrook; Bruikbaar in advisering van hulpverleners (brandweer, politie en ambulancediensten), burgers en omstanders bij branden.</p>	<p>Onderzoek geeft handvatten voor maatregelen om inademing van rook te voorkomen of te reduceren voor zowel hulpverleners als burgers. De resultaten kunnen gebruikt worden voor risico- en crisiscommunicatie bij incidenten met gevaarlijke stoffen en bij branden.</p>